

Öğretmen Adaylarının Türk Eğitim Sistemine İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Analizi

Analysis of Teacher Candidates Perception's of Turkish National Education System through Metaphors

Hülya Kasapoğlu¹

Öz

Öğretmen adaylarının, Türk Eğitim Sistemi hakkındaki algıları onların mesleğe bakış açılarını, motivasyon düzeylerini ve mesleki uygulamalarını etkileyebileceği için önem taşımaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının içinde yer alacakları Türk Eğitim Sistemine ilişkin sahip oldukları algıların, metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi ilköğretim matematik, sosyal bilgiler ve bilgisayar öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören, örgün ve ikinci öğretimden toplam 192 son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Yarı yapılandırılmış form ile öğretmen adaylarının demografik özellikleri incelenmiş ayrıca verilerin toplanabilmesi için her öğrenciye “Türk eğitim sistemi ... gibidir; çünkü ... ” cümlesi yöneltilmiş ve boşlukların doldurulması istenmiştir. Verilerden yola çıkılarak, öğretmen adaylarının “Türk Eğitim Sistemi” kavramına ilişkin sahip oldukları algıların hangi metaforlarla ifade edildiği ve bu metaforların hangi kavramsal kategoriler altında toplanabileceği irdelenmiştir. Araştırmanın veri analizinde nitel analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının 125 metafor ürettikleri ve bu metaforların 7 kategori altında toplandığı görülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre, metaforlar öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sistemi kavramına ilişkin sahip oldukları kişisel algıları ortaya çıkartmada, anlamada ve açıklamada güçlü bir araştırma aracı olarak kullanılabilir.

Anahtar sözcükler: Türk Eğitim Sistemi, metafor, öğretmen adayları, algı

Abstract

Pre-service teachers perceptions of Turkish Education System with which they will be charged is of vital importance, since it may affect their viewpoints on the profession, level of motivation and professional practice. This study aims to reveal pre-service teachers perceptions of Turkish Education System in which they are going to take part, through metaphors. Sample group of the study is consisted of 192 students from both formal and evening education took the course of “Turkish Education System and School Management” in the departments of Primary Education with Mathematics, Social Sciences, Computer Sciences and Instructional Technologies of Fatih Faculty of Education in Karadeniz Technical University. Demographic information of the pre-service teachers were examined with a semi-structured form and in order to gather the data each student were asked to fill in the blanks of the following sentence: “Turkish Education System is like ...; because ...”. The metaphors that pre-service teachers used in order to express their perceptions of Turkish Education System and the cognitive categories in which these metaphors can be distinguished are examined on the basis of the data gathered. Qualitative analysis techniques were implemented in the analysis of data of the study. It is observed in this study that pre-service teachers created 125 metaphors and these metaphors can be gathered into 7 categories. According to the findings of the study, metaphors can be used as a strong searching device to find out, understand and clarify teacher candidate’s personal perceptions of the concept of “Turkish Education System”.

Keywords: Turkish Education System, metaphor, pre-service teachers, perception

Received: 16.05.2015 / Revision received: 12.01.2016 / Second revision received: 28.03.2016 / Approved: 31.04.2016

¹Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, hulyak@ktu.edu.tr

Atf için/Please cite as:

Kasapoğlu, H. (2016). Öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sistemine ilişkin algılarının metaforlar yoluyla analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(1), 59-80. doi: 10.14527/kuey.2016.003

Giriş

Öğretmen adaylarının gözlem ve deneyimleri ile Türk Eğitim Sistemine ilişkin edindikleri fikirler eğitim sistemi açısından önem taşımaktadır. Öğretmen adayları birebir deneyimledikleri süreçler aracılığıyla eğitim sistemini değerlendirmekte ve büyük ölçüde mesleki kişiliklerini etkileyecek izlenimlere sahip olmaktadır (Beldağ ve Yaylacı, 2014). Öğretmen adaylarının eğitim sistemine ilişkin algılarını anlamaya yönelik çalışmalar, onların eğitim sistemini ne kadar tanıdıklarına, sorunlara ilişkin duyarlılıklarına, kendilerini bu sisteme ne kadar hazır hissettiklerine ve genel tutumlarına ilişkin ipuçları verecektir. Öğretmen adaylarının sisteme ilişkin görüşleri, sahip oldukları tutum açısından önemlidir. Tutumlar, bireylerin olaylar, nesnelere ve kişilerle ilgili olarak sahip olduğu inançlar, duygular ve davranışsal eğilimlerdir (Aldag ve Stearns,1991). Öğretmen adaylarının inanç ve duygularının davranışlarına zemin hazırlayabileceği ve mesleklerine yükledikleri anlamı etkileyebileceği göz önünde bulundurulduğunda öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sistemine ilişkin algılarının çeşitli yöntemlerle anlaşılmasının önemli olduğu söylenebilir.

Metafor, bir kelime, bir deyim veya bir kavramın, farklı ama benzer bir nesne veya eyleme dönüştürülmesi olarak tanımlanmaktadır (Merriam-Webster, 2011). Metafor, bir sorunu başka bir şekilde ifade etmek, sözcükleri gerçek anlamları dışında kullanarak tanımlamak içindir. Metafor kullanımında, 'yabancı isim kullanımı' ve 'anlam aktarımı' temel kabul edilen iki terimdir. Özellikle bilimde birçok metaforun gücü, basit olarak söylenemeyecek sözleri ifade edebiliyor olmasından kaynaklanmaktadır (Draaisma, 2007). Metaforlar kullananlara geniş bakış açıları sağlar. Kurulan metaforlar üzerindeki anlam aktarımları kavramlar arasındaki ilişki üzerinde düşünülmesini sağlarken, diğer yandan çok belirgin olmayan, farklı özelliklerin ortaya çıkmasını da sağlar (Rundgren, Hirsch ve Tibell, 2009).

Metaforlar, birbirinden farklı görünen duygusal, bilişsel, algısal ve yaşantısal parçaları bir araya getirip değerlendirme gücü taşırlar. Metaforların ön deneyimleri açığa çıkarma bununla birlikte yaşanan kültürden etkilenme özellikleri vardır (Alger, 2009; Robert ve Kelly, 2010; Zhao, Coombs ve Zhao, 2010). Metaforlar, gerçekliğin anlaşılıp, oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü bir gerçekliği alternatif bir kavramla benzetme, kıyaslama veya anlatmaya yarayan mecazlardır (Wittink, 2011).

Metaforlar insanların hayal gücü ve deneyim alanları arasında bağ kurarak, kelimeleri, olgu ya da olayları bizim ne şekilde algıladığımız ve onlara ne anlamlar yüklediğimiz konusunda sonuçlar gösterir. Bizlerin gerçek algılarına ve yorumlarına liderlik eder ve hayal gücümüzü, deneyimlerle oluşan beklentilerimizi kesin ve açık olarak belirtmede yardımcı olur (Cornelissen, 2008; Lakoff ve Johnson 2005). Metaforlar, kavramların anlaşılması ve yorumlanması kolaylaştırarak, analiz edilmek istenilen kavramların nasıl

algılandığını ortaya çıkarmaya katkı sağlarken (Cerit, 2008), metafor analizi araştırmanın amacına bağlı olarak bireylerin konuşma ya da etkileşim sırasında kullandığı anahtar kelime ve kavram üzerine derinlemesine yoğunlaşarak, bir konuya açıklık getirmek için bunların tespiti ve ne anlama geldiğiyle ilgilenir (Ekiz, 2009). De Guerrero ve Villamil'e (2001, s.3) göre metaforla ilgili yapılan araştırmalarda metaforlar üç önemli alanda; (1) Dil öğretimi alanında, (2) çalışılan karmaşık alanlardaki yeteneklerin ortaya çıkarılmasında ve (3) eğitimciler arasında bilincin artmasında ve yansımada bir araç olarak kullanılmaktadır.

Eğitimde metaforların algıları belirlemede güçlü bir araştırma aracı olduğunu ortaya koyan birçok araştırma söz konusudur (Arslan ve Bayrakçı, 2006; Cerit, 2008; Guerrero ve Villamil, 2002; Inbar,1996; Massengill ve Mahlios, 2008; Saban, 2009; Thomas ve Beauchamp, 2011). En önemli algı araçlarından biri olarak metaforları araştırmak, öğretmenlerin sınıfta sahip olduğu roller, öğrenciler ve eğitimle ilgili inanç ve varsayımlarının altında yatanları ortaya çıkarmak için önemlidir (Aydın ve Ünalı, 2010; Botha, 2009; Cerit, 2008; Naıçacı ve Bektaş, 2012; Örucü, 2014; Öztürk, 2007; Saban, 2008, 2009; Shaw, Barry ve Mahlios, 2008; Şeyihoğlu ve Gencer, 2011).

Metaforlar dil bilimcilerin yanı sıra eğitim alanında çalışan araştırmacıların da herhangi bir olguyu anlamada sık kullandıkları yollardan birisi olmuştur. Metaforların eğitimciler ve öğrenenlere yol göstermesi açısından birçok avantajı vardır (Sternberg, 2008). Çünkü, metaforlar eğitimin bir çok alanında kullanılabilirler. Metaforlara eğitim yönetimi alanında müfredat geliştirme ve plânlamada; öğretim alanında da öğrenmeyi teşvik etme ve yaratıcı düşünceyi geliştirmede başvurulmaktadır. Öğretmen eğitiminde ise metaforlar, öğretimde farklı uygulamaları kullanmada ve öğretmenlerin modern eğitim anlayışındaki yerlerini belirlemede bir araç konumundadır (Vadeboncoeur ve Torres, 2003). Öğretmenlerin, metaforları bazen bilinçli bazen bilinçsiz olarak genellikle fikirleri, kavramları ve daha çok soyut şeyleri açıklamak için kullandıkları görülmektedir. Metaforlar, bilimsel kavramların daha basit ama vurgulu ve daha yaratıcı şekilde ifade edilmesine katkı sağlarlar (Arnett,1999; Aubusson, 2002; Girmen, 2007; Sanchez, Barreiro, Maojo, 2000).

Metaforlar, eğitim araştırmalarında imajların oluşturulmasında ve yeniden yapılandırılmasında, eğitimsel faaliyetlerde ihtiyaçların belirlenip anlamlandırılmasında yardımcı olmaktadır (Çelikten, 2006). Öğretmen, bir meslek elemanı olarak insan davranışlarını oluşturmada görevi olağanüstü güç ve karmaşık olan bir uzmandır. Eğitim alanında başarı ve verimi etkileyen çeşitli etmenler söz konusu olmakla beraber, bunların en önemlilerinden biri öğretmenlerdir (Alkan, 2003). Bu anlamda, öğretmen adaylarının inançlarının incelenmesi ilginç ve güçlü araştırma konularıdır. Metaforlar etkili öğretmen eğitimini geliştirmede ve öğretmen adaylarının inanç sistemlerinin incelenmesinde güçlü birer araçtır (Reeder, Utley ve Cassel, 2009). Öğretmen

eğitimi çalışmalarının da öğretmen adaylarının algı, tutum ve inançlarının incelenmesi merkezi bir rol oynamakla birlikte, hizmet öncesi dönemdeki adayların inanç, eğilim ve mesleki uygulamalarını belirlemek profesyonel gelişimlerine katkı sağlamak açısından da önemlidir (Noyes, 2004).

Bernstein (1996), mesleki kimliği geçmişle ilgili kimlik ve umulan/beklenen gelecekle ilgili kimlik olarak iki gruba ayırmaktadır. Geçmişle ilgili kimlik öğretmenlik ve öğretmenle ilgili yaşantılarla oluşan ön kabullere dayanırken, umulan beklenen kimlikte, daha çok geleceğe ilişkin görüşler, beklentiler önem kazanmaktadır. Bu görüşlerin şekillenmesi ve gelişmesinde bireylerin kendi yaşam deneyimleri çok etkili olmakla beraber öğretmenliğe yönelik genel politikadaki değişim, ekonomik alandaki gelişmelerde önemli ölçüde etkili olabilmektedir (Aktaran: Sachs, 1999, s. 39). Öğretmen adaylarının mesleki kimlik oluşumunda geçmiş yaşantıları ve toplumsal kabuller önemli rol oynarken, umulan kimlik boyutunda Türk Eğitim Sisteminin örgüt yapısı, aldığı kararlar en önemlisi öğretmen adaylarının sisteme ilişkin algısı önemli rol oynamaktadır denilebilir. Araştırma öğretmen adaylarının umulan kimlik boyutundaki beklentilerine ilişkin ipuçları vermesi bakımından önemlidir.

Geleceğin öğretmenleri olarak öğretmen adaylarının çalışma alanlarına ilişkin algılarının bilinmesi önemlidir. Bu bağlamda kullanılan metafor ve kavramlaştırmalar örgütü anlamaya, özelliklerin bilinen bağlamdan bilinmeyenlere transferine yardımcı olur (Balci, 1992). Eğitim örgütlerinde amaçların gerçekleştirilmesi noktasında işgörenlerin aidiyet duyguları, olumlu düşünme durumları, kurum kültürüne olan inançları, geleceğe ilişkin beklentileri vb. faktörlerin önemli rol oynadığı söylenebilir. Bu çalışma ile, öğretmen adaylarının, görev alacakları sisteme ilişkin algı, tutum ve inançlarının metaforlar aracılığı ile incelenmesinin, Türk eğitim sistemine ilişkin imajın gözden geçirilmesi ve yapılandırılmasına, bu doğrultuda ihtiyaçların belirlenip, eğitsel faaliyetlerin yönlendirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı, öğretmen adaylarının “Türk Eğitim Sistemi” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adayları “Türk Eğitim Sistemi” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?
2. “Türk Eğitim Sistemi” kavramına ilişkin olarak öğrenciler tarafından ileri sürülen metaforlar, ortak özellikleri bakımından, hangi kategoriler altında toplanmaktadır?
3. Oluşturulan metaforların cinsiyete ve anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Öğretmen adaylarının “Türk Eğitim Sistemi” ne ilişkin ilişkin sahip oldukları algıları belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelindedir. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2004, s. 79).

Çalışma Grubu

Bu çalışma, nitel araştırma paradigması içinde değerlendirilen “içerik analizi” modeli çerçevesinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi ilköğretim matematik, sosyal bilgiler, bilgisayar öğretmenliği anabilim dalında, 2013–2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde öğrenim gören örgün ve ikinci öğretimden toplam 192 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 57’si kız, % 43’ü erkek öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmaya katılmaya gönüllü bütün öğrenciler araştırmaya alınmıştır. Örneklem belirlenirken üç farklı ana bilim dalından öğrenci seçilmiştir. Araştırmada 232 öğretmen adayının verilerinin değerlendirilmesinden sonra, sosyal bilgiler bölümünden 51 kız, 36 erkek; matematik bölümünden 27 kız, 13 erkek; bilgisayar öğretmenliği bölümünden 32 kız, 33 erkek olmak üzere toplam 192 öğrenci araştırmaya katılmıştır.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Dağılımı

Bölüm	Cinsiyet				Toplam	Dönem				
	Kız		Erkek			2. öğretim		Gündüz		Toplam
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Sosyal bilgiler	51	26.56	36	18.75	87	44	22.92	43	22.39	87
Matematik	27	14.06	13	6.77	40	21	10.94	19	9.90	40
BÖTE	32	16.67	33	17.19	65	28	14.58	37	19.27	65
Toplam	110	57.29	82	42.71	192	93	48.44	99	51.56	192

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden “içerik analizi” kullanılmıştır. İçerik analizi ile elde edilen verileri açıklayacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra çıkan kavramlara göre organize edilmesi ve nihayetinde veriyi açıklayan temaların belirlenmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırma ile araştırmaya katılmaya gönüllü tüm öğretmen adaylarının “Türk Eğitim Sistemi” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar, Saban (2004) tarafından geliştirilen “Türk Eğitim Sistemi ... gibidir; çünkü ...”

veya “*Türk Eğitim Sistemi ...’a benzer; çünkü ...*” cümleleri ile ortaya çıkarılmıştır. Araştırmada yer alan öğretmen adaylarına metafor kavramı hakkında kısaca bilgi verilmiş ve veri toplama aracı olarak kullanılan cümle her öğrenciye bir dosya kağıdında verilmiş ve bir yaklaşık 20-25 dakika içinde geliştirdikleri metaforları ve açıklamalarını yazmaları istenmiştir. Bu veriler araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur.

Araştırmadan elde edilen metaforların listesi yapılmış ve bütün programlarda yer alan öğretmen adaylarının bu metaforlara ilişkin geliştirdikleri kavramların listelenmesinden sonra anabilim dallarına göre bu listeler tekrar gruplandırılmıştır. Son olarak öğretmen adaylarının geliştirdikleri metaforlar değişkenlere (ana bilim dalı, cinsiyet) göre karşılaştırıldıktan sonra, yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarının farklı anabilim dalındaki öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sistemine bakış açılarının belirlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Verilerin Analiz Edilmesi ve Yorumlanması

Bu araştırmada öğretmen adaylarının geliştirdikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanmasında adlandırma, tasnif etme (eleme ve arıtma), kategori geliştirme, geçerlik ve güvenilirliği sağlama, frekansların hesaplanması ve yorumlanması başlıkları altında beş aşamalı bir süreç izlenmiştir (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006). Katılımcıların geliştirdikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması sürecinde ilk olarak kodlama ve ayıklama çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda öncelikle katılımcılar tarafından üretilen metaforlara kodlar verilmiştir. Bu kodlarla geçici bir liste yapılmış, verilerde metaforların belirgin bir şekilde dile getirilip getirilmediğine bakılmıştır. Herhangi bir metafor imgesini içermeyen kâğıtlar daha sonra elenmek üzere işaretlenmiştir.

Her metafor imgesi, metaforun konusu, metaforun kaynağı ve metaforun konusu ile kaynağı arasındaki ilişki bakımlarından analiz edilmiştir (Forceville, 2002, s. 2). 232 öğretmen adayının verilerinin değerlendirilmesinden sonra herhangi bir metafor kaynağını içermeyen, bilgiye dayanan kâğıtlar; metafora ilişkin herhangi bir gerekçenin sunulmadığı kâğıtlar; Türk Eğitim Sistemi kavramının daha iyi anlaşılmasına herhangi bir katkısı olmayan ve birden fazla kategoriye ait özellikleri içeren 40 kâğıt araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Kodlama ve ayıklamadan sonra örnek metafor imgesi derleme çalışması yapılmıştır. Bu basamakta ham veriler tekrar gözden geçirilerek, her metaforu temsil eden öğretmen kompozisyonlarından birer *örnek metafor ifadesi* seçilmiştir.

Bir sonraki basamakta kategori geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Bu aşamada metaforlar konu, kaynak ve konu kaynak arasındaki ilişkiler bağlamında ele alınarak analiz edilmiş ve metafor imgeleri Türk Eğitim Sistemine (TES) ilişkin sahip olduğu anlam bakımından bir tema ile ilişkilendirilerek (örnek, güç kaynağı olarak TES, otorite, korku figürü olarak

TES, geliştiren, büyüten bir olgu olarak TES vb.), toplam 7 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur. Son olarak geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşamasına geçilmiştir. Nitel araştırmalarda geçerliliğin ölçütü olarak, verilerin ayrıntılı bir şekilde sunulması ve araştırmacının sonuçlara ulaşma basamaklarını ayrıntılı bir şekilde belirtmesi gösterilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 227). Bu araştırmada geçerliliği sağlamak adına veri analiz süreci detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Ayrıca araştırmada elde edilen 125 metafordan oluşturulan 7 kategoriden her biri için onu en iyi temsil ettiği varsayılan metafor imgeleri derlenmiş ve onlara bulgular kısmında yer verilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, araştırmada ulaşılan 7 kavramsal kategori altında verilen metaforların söz konusu kavramsal kategorileri temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla *uzman görüşüne* başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda, eğitim yönetimi alanında uzman birine iki liste verilerek uzmandan birinci listedeki metafor imgelerini ikinci listedeki kavramsal kategorilerle eşleştirmesi istenmiştir. Daha sonra, uzmanın yaptığı eşleştirmeler araştırmacının kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda *görüş birliği* ve *görüş ayrılığı* sayıları tespit edilerek araştırmacının güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994, s. 64) formülü (Güvenirlik= $\frac{\text{görüş birliği}}{\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}} \times 100$) kullanılarak hesaplanmıştır. Yine bu yazarların görüşleri doğrultusunda, kodlama şemasının büyüklüğü ve aralığı da dikkate alınmak koşuluyla, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olduğu kabul edilmiştir. Bu araştırmaya özgü olarak gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında %90 oranında bir *uzlaşma* (güvenirlik) sağlanmıştır. Bu durumda $\text{Güvenirlik} = \frac{125}{125 + 13} = 0.90$ olarak hesaplanmıştır.

Son aşamada ise her bir metafor ve kategoriye temsil eden öğretmen adayı sayısı (*f*) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır. Elde edilen değerler tablolar halinde sunularak yorumlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının “Türk Eğitim Sistemi” olgusu hakkında geliştirdikleri metaforlara ilişkin bulgular tablolar hâlinde sunularak yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmen adayları tarafından “Türk Eğitim Sistemi” kavramı ile ilgili olarak 125 metafor üretilmiş ve bu metaforlar 7 kavramsal kategori altında toplanmıştır. TES’i tanımlamakta kullanılan metaforlar ve bu metaforların ait olduğu kategoriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2
Metaforların Kategorilere Göre Dağılımı

Kategoriler	f (%)	Üniversite Metaforları	f (%)
Güç Kaynağı Olarak TES	22 (11.5)	Kalp 4, Beyin 2, Tarla 2, Ekosistem 2, Okyanus 2, Padişahlık 1, Nefes 1, Büyük Bir Şirket 1, Yönetici 1, Ahtapot 1, Devlet 1, Arslan 1, İktidar Partisi 1, Eyfel Kulesi 1, Satranç Tahtası 1	15 (7.8)
Otorite, korku figürü olarak TES	11 (5.7)	At Yarışı 3, Demir Yumruk 1, Kuyu 1, Pimi Çekilmiş Bomba 1, Eğitimsiz Doktor 1, Diktatör Baba 1, Yaralı Kaplan 1, Elek 1, Kara Çalı 1	9 (4.7)
Değişken bir yapı olarak TES	49 (25.5)	Yapboz 9, Oyun Hamuru 4, Deneme Tahtası 3, Bukalemun 2, Asi Deniz 2, Yamalı Bohça 2, Oyuncak 2, Kararsız İnsan 2, Moda 2, mevsimler 1, Asansör 1, Gökkuşuğu 1, Çiçek 1, Bakkal Defteri 1, Ayçiçeği 1, Raylı Sistem 1, Balon 1, Dönme Dolap 1, Kukla 1, Magazin 1, Matruşka 1, Şans Oyunları 1, Tatil Köyü 1, Rengi Değişen Yüzük 1, Yaramaz Çocuk 1, Kara Tahta 1, Trabzon Havası 1, Çorap 1, Terazi Burcu 1, Kiralık Ev 1	30 (15.6)
Düzensiz (karmaşık) bir yapı olarak TES	47 (24.5)	Tarhana Çorbası 4, Aşure 3, Labirent 3, Ağaç Dalı 3, Sarhoş 3, Karışık Yemek 3, Ahtapot 2, Kördüğüm 2, Örümcek Ağı 2, Arap Saçı 2, Aç İnsan 2, Kivi 2, Yemek Mönüsü 1, Aşk Merdiveni 1, Çay Kaşığı 1, Kabak Tadı 1, Değirmen 1, Kumpir 1, Kötü Fırıncı 1, Zararlı Tatlı 1, Davul 1, Zümrüt Apartmanı 1, Sahte Müteahhit 1, Çorba 1, Bulmaca 1, Sorumsuz Aile 1, Lunapark 1, Uçurtma 1	28 (14.6)
Destekleyici (yol gösterici) olarak TES	22 (11.5)	Ağaç Kökü 3, Tespah 2, Güneş 2, Makinist 2, Hücre 1, Domino Taşları 1, Koro 1, Araba Tamircisi 1, Karayolları 1, Futbol Takımı 1, Zincir 1, Şemsiye 1, Kiraz Çiçeği 1, Saat 1, İki Ön Tekerlek 1, Bina 1, Misafir Odası 1	17 (8.9)
Eskimiş bir yapı olarak TES	18 (9.4)	Yamalı Elbise 3, Bozuk Saat 2, Kağıt 2, Eski bir Tren 1, Bozuk Plak 1, 57 model Chevrolet 1, Çatlamış Bardak 1, Yamuk bir Bidon 1, Tozlanmış kitap 1, Delik Balon 1, Kurumuş toprak 1, Kangrenli kol 1	14 (7.3)
Geliştiren (büyüten) bir olgu olarak TES	23 (12)	Aile 5, Fabrika 4, Ağaç 3, Toprak 2, Bahçivan 2, Çimen Tohumu 1, Karınca 1, Yağmur 1, İşleyen Sanayi 1, Ayna 1, Öğretmen 1, Hikaye Kitabı 1	12 (6.3)

Tablo 2 incelendiğinde en çok metaforun değişken bir yapı (%25.5) kategorisinde olduğu, onu düzensiz (karmaşık) bir yapı (%24.5), geliştiren (büyüten) bir olgu (%12) ve aynı frekans sayısına sahip güç kaynağı ve destekleyici (yol gösterici) kategorilerinin izlediği görülmüştür. Bu kategorileri eskimiş bir yapı (9.4) ve otorite korku figürü (5.7) kategorileri izlemiştir. Bu kategorilere ait metaforlar ve bu metaforlara ait katılımcı yorumları şöyledir:

Kategori 1: Güç Kaynağı Olarak Türk Eğitim Sistemi

Tablo 2 incelendiğinde güç kaynağı olarak TES kategorisini 15 metafor ve 22 katılımcının (%11.46) temsil ettiği görülmektedir. Bu metaforlar içinde 3 tane olumlu, 6 tane olumsuz anlam taşıyan metafor bulunurken, 13 tane metaforun olumlu ya da olumsuz herhangi bir yorum taşımadan kullanıldığı görülmüştür. Bu kategorideki başat metafor imgeleri şunlardır: kalp ($f = 4$), beyin ($f = 2$), tarla ($f = 2$), ekosistem ($f = 2$) ve okyanus ($f = 2$).

Güç kaynağı olarak TES kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin öğretmen adaylarının tanımlamaları şu şekilde yer almaktadır.

“Tarla, çünkü her yeni gelen kişiler her yeni dönemde o tarlayı sürüp işlerine gelen farklı türlerde ağaçları ekerler. Farklı türlerdeki ağaçlar, farklı fikir, ideoloji, düşünce yapısına sahip insanları temsil eder. Ne yazık ki o insanlar ülkenin geleceğini oluşturur...” (k.144)

“Ekosistem, çünkü, sistemin her elemanının sistem içinde bir görevi vardır. Ve herhangi birinin eksikliği ve yokluğu sistemi olumsuz etkiler. Belki de sistemin tamamen bozulmasına sebep olur” (k.89.)

“Kalp, çünkü eğitim sistemine kirliliğe gelir, temiz kanda. Kalbin amacı ise, kirliliği temizlemek, temiz kanlarla birlikte tekrar tüm vücuda pompalamak ve hayatın devamlılığını sağlamaktır. Aynı şekilde eğitim sistemi de her türlü öğrenciyi kabul eder. Onları temizler gerekli bilgi ve becerileri yükler. Hepsini bir ideal doğrultusunda vatana ve millete hayırlı ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirir”(k.64).

“Büyük bir şirket, farklı kurum ve kuruluşlarını içinde barındırır. Şirketlerin bayileri gibi TES’de her ilçe ve beldede eğitim öğretim ortamlarını barındırır. Şirketlerin amaçları belgelerle belirlenmişse ve bu belgeler ışığında çalışmalar sürdürülürse eğitim sisteminde de amaç işleyiş kanunları belirler. Bu kanunlar tüm eğitim kurumları için geçerlidir” (k.54).

“Nefes, yaşamak için nefes almak şartsa TES de bir eğitimci için şarttır” (k.34).

Kategori 2: Otorite, Korku Figürü Olarak Türk Eğitim Sistemi

Tablo 2 incelendiğinde otorite, korku figürü olarak TES kategorisini 9 metafor ve 11 katılımcının (%5,73) temsil ettiği görülmektedir. Bu metaforlar içinde 1 tane olumlu, 8 tane olumsuz anlam taşıyan metafor bulunurken, 2 tane metaforun olumlu ya da olumsuz herhangi bir yorum taşımadan kullanıldığı görülmüştür. Bu kategorideki başat metafor imgesi at yarışı ($f = 3$) olurken, onu demir yumruk ($f = 1$), kuyu ($f = 1$), pimi çekilmiş bomba ($f = 1$) vb. takip etmektedir.

Otorite, korku figürü olarak TES kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin öğretmen adaylarının tanımlamaları şu şekilde yer almaktadır.

“Kuyu, çünkü sonunda bir şey var mı yok mu belli değil sürekli bir belirsizlik var. Kuyunun içine bakmaya korkar insan düşerse nereye nasıl gideceğini bilemez...” (k.124).

“Pimi çekilmiş bomba, çünkü her an birilerinin elinde patlayabilir. Her yeni diye önümüze sunulanlar bilinmezliğin baş aktörüdür. Bu yenilikler ne toplum ihtiyaçlarına ne de toplumun alt yapısına uygun olarak yapılmaktadır. Kaldı ki eğitimi verecek öğretmenlere alınan kararlar doğrultusunda kendilerini yenileme imkanı sunulmamaktadır. Yani pimi çekilmiş bomba öğretmenlerin eline bırakılır ve gelecek ölür...”(k.127).

“Diktatör baba, çünkü yetkiler hep kendindedir. Doğruda olsa düşüncelerinizle karşısına çıkamazsınız. Yapacaklarınız önceden belirlenmiştir. İletişimi kopuktur. Bu diktatör tavırlarıyla doğal olarak ruh hali sürekli değişir” (k.174)

“At yarışı, çünkü hayata başlar başlamaz rekabet içine sokarak insanları yaşlandırır” (k.140.)

Kategori 3. Değişken Bir Yapı Olarak Türk Eğitim Sistemi

Tablo 2 incelendiğinde değişken bir yapı olarak TES kategorisini 30 metafor ve 49 katılımcının (%25,52) temsil ettiği görülmektedir. Bu metaforlar içinde 1 tane olumlu, 38 tane olumsuz anlam taşıyan metafor bulunurken, 10 tane metaforun olumlu ya da olumsuz herhangi bir yorum taşımadan kullanıldığı görülmüştür. Bu kategorideki başat metafor imgesi yapboz ($f = 9$) olurken, onu oyun hamuru ($f = 4$), deneme tahtası ($f = 3$), vb. takip etmektedir.

Değişken bir yapı olarak TES kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin öğretmen adaylarının tanımlamaları şu şekilde yer almaktadır.

“Çiçek, yeni uygulamalar geldikçe devir değiştikçe eskilerin üstü kapanır. Yaz gelince yani yeni uygulamaya geçince çiçekler açar. Doğa yenileşir, dolayısıyla TES de yenileşir, değişir.” (k.18)

“Ayçiçeği, çünkü, ayçiçeği güneşi görünce başını nasıl kaldırırsa bizim eğitim sistemi de seçim dönemi yaklaşınca hızlı bir dönüşüm başlıyor ve atamalar artıyor. Seçimler bitince de açılan kapılar kapatılıyor. Ta ki seçim sürecine kadar...”(k.30)

“Deneme tahtası, çünkü sürekli yeni fikirler ve kararlar alınıp sistem değiştiriliyor. Bir düşüncenin doğru olup olmadığı sistem üzerinde deniyor. Eğer olumsuz sonuçlar alınırsa başka kararlar veriliyor” (k.36) **“Tatil köyü, çünkü siz internetten çok güzel görüp büyük bir heyecanla rezervasyon yaptırırsınız. Ama gittiğinizde karşılaştığınız manzara hiç de beklediğiniz gibi değildir. İlk olarak büyük bir hayal kırıklığı yaşarsınız ama yine de bu kadar hayalini kurduğunuz için iyi vakit geçirmeye çalışırsınız”** (k.132)

“Yapboz, çünkü, her sene yeni bir sistem gelmektedir. Ve gelen bu yeni sistem için henüz bir alt yapı olmadan hemen yürülmeye konmaktadır. Bu da bütün eğitim sistemine sürekli zarar vermektedir” (k.38).

Kategori 4. Düzensiz (Karmaşık) Bir Yapı Olarak Türk Eğitim Sistemi

Tablo 2 incelendiğinde düzensiz (karmaşık) bir yapı olarak TES kategorisini 28 metafor ve 47 katılımcının (%24,48) temsil ettiği görülmektedir. Bu metaforlar içinde 2 tane olumlu, 35 tane olumsuz anlam taşıyan metafor bulunurken, 10 tane metaforun olumlu ya da olumsuz herhangi bir yorum taşımadan kullanıldığı görülmüştür. Bu kategorideki başat metafor imgesi tarhana çorbası ($f = 4$) olurken, aşure ($f = 3$), ağaç dalı ($f = 3$), sarhoş ($f = 3$) vb. takip etmektedir.

Düzensiz bir yapı olarak TES kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin öğretmen adaylarının tanımlamaları şu şekilde yer almaktadır.

“Ahtapot, çünkü TES gibi birçok kolu vardır. Ve bu kollar arasında pek bir eşgüdüm yoktur. Birçok kolu olduğu için denetimi zordur. Ancak kolların bir tek amacı vardır kendine yapılan saldırıları önlemek ve kendi yapısını korumak...” (k.75).

“Değirmen, çünkü her gelen değirmene ya mısır, ya buğday ya da arpa ya da başka bir şey atar. Aşağıda hepsi birleşir ve ortaya karmaşık bir şey çıkar” (k.72).

“Aşk merdiveni, çünkü bu çiçek gibi, içerisinde çok fazla kademe, yönetmelik, hiyerarşi, ast, üst, merkezîyetçilik vardır. Ortada çiçeğin dalı ve kenarlarında sürekli yükselen yapraklarıyla uzadıkça uzar. Bu nedenle sistem içinde bir şeyler yapmak zordur. Bu zorluklar eğitimin karmaşıklığına neden olur” (k.15).

“Kivi, çünkü içinde birçok meyveden tat alınır. Eğitim sistemimizde de birçok ülkenin eğitiminde ki en iyiler alınarak bir yapı kurulur. Yapılan değişimlerle en iyiye ulaşılmaya çalışılır” (k.43).

“Karışık yemek, çünkü her gelen yetkili bir malzeme katar. Yetkililer, zaman, insan, psikoloji kavramlarını unutarak, kafalarına eseni yapma eğiliminde olduklarından sonuçta ortaya kimsenin doğru düzgün yiyemeyeceği bir yiyecek çıkar” (k.78).

Kategori 5. Destekleyici (Yol Gösterici) Olarak Türk Eğitim Sistemi

Tablo 2 incelendiğinde destekleyici (yol gösterici) bir yapı olarak TES kategorisini 17 metafor ve 22 katılımcının (%11.46) temsil ettiği görülmektedir. Bu metaforlar içinde 2 tane olumlu, 3 tane olumsuz anlam taşıyan metafor bulunurken, 17 tane metaforun olumlu ya da olumsuz herhangi bir yorum taşımadan kullanıldığı görülmüştür. Bu kategorideki başat metafor imgesi ağaç kökü ($f = 3$) olurken, tespih ($f = 2$), güneş ($f = 2$), makinist ($f = 2$) vb. takip etmektedir.

Destekleyici (yol gösterici) olarak TES kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin öğretmen adaylarının tanımlamaları şu şekilde yer almaktadır.

“Tespih, çünkü bir parçası kopunca tüm ahenk ve düzen bozulur” (k.46).

“Karayolları, karayolları nasıl şehirleri bağlarsa TES de tüm okullar arasında ilişki kurulmasını bağlantı olmasını sağlar” (k.155).

“Şemsiye, çünkü ülke kapsamındaki tüm okulları bünyesi altında bulundurur. Her biriyle tek tek ilgilenmese de ülkedeki okulların hepsini bir arada toplaması büyük bir başarıdır” (k.44).

“Bina, bir girişi vardır. Ancak birçok odası vardır. Hepimiz aynı kapıdan girer, kendimize en uygun olan kapıyı seçeriz. Binanın girişi kapıları çok olursa biz de daha kaliteli kapıları seçebiliriz” (k.24)

“Makinist, çünkü arkasından bütün treni getirir. Eğitim sistemi de her şeyin başını çeker. Bütün insanlar oradan geçer” (k.71)

“Saat, saatte birden fazla çark bulunmaktadır. Her çarkın görevi farklıdır ve her çark birbirini etkiler. Sonuç olarak saatteki amaç saniyenin dönmesidir. TES aynı saatte olan işleyişe sahiptir. Bir amaç vardır. Bu amacı gerçekleştirmek için gerekli olan örgütlenmeler(çarklar) vardır. Her çark birbirinden sorumludur. Birinde aksaklık olması demek amaçtan sapma olması demektir” (k.60).

Kategori 6. Eskimiş Bir Yapı Olarak Türk Eğitim Sistemi

Tablo 2 incelendiğinde eskimiş bir yapı olarak TES kategorisini 14 metafor ve 18 katılımcının (%9.38) temsil ettiği görülmektedir. Bu metaforlar içinde olumlu metafor bulunmazken, 15 tane olumsuz anlam taşıyan, 3 tane ise olumlu ya da olumsuz herhangi bir anlam taşımadan kullanılan metafor olduğu görülmüştür. Bu kategorideki başat metafor imgesi yamalı elbise ($f = 3$) olurken, bozuk saat ($f = 2$), kağıt ($f = 2$) vb. takip etmektedir.

Eskimiş bir yapı olarak TES kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin öğretmen adaylarının tanımlamaları şu şekilde yer almaktadır.

“Daktilo, hala tam gelişmemiştir. Birçok Avrupa ülkesi laptop, tablet vs. kullanırken bizim eğitim sistemimiz günümüzde daktilo kullanır gibidir”(k.52).

“57 model Chevrolet, çünkü ...her geçen gün daha fazla sorun çıkarır. Hep bir umutla bakarsın belki düzeler diye ama yine de seni yarı yolda bırakır. O yüzden güvenilmez, arızalıdır” (k.90).

“Yamalı elbise, çünkü yamalı elbisesi olan kişinin çok seçeneği ve imkanı yoktur. Onu giymeye mecburdur. Ama aynı zamanda o elbise onun çıplaklığını örteceği için kutsaldır” (k.27).

“Kağıt, çünkü kağıt bir araçtır...öğretmenlerin çağ atlamaları lazımdır. Kendini geliştirmeli ve kağıtı çekmekten vazgeçmelidir. Onun yerine, eğitimi güçlü bir motoru olan araç haline getirip eğitim sistemini varması gereken yere, yoldaki engellere bakılmaksızın ulaştırılmalıdır” (k.79).

Kategori 7. Geliştiren (Büyüten) Bir Olgu Olarak Türk Eğitim Sistemi

Tablo 2 incelendiğinde geliştiren (büyüten) bir olgu olarak TES kategorisini 12 metafor ve 23 katılımcının (%11.98) temsil ettiği görülmektedir. Bu metaforlar içinde 3 tane olumlu metafor bulunurken, 1 tane olumsuz metafora rastlanılmış, 19 tane metaforun ise olumlu ya da olumsuz herhangi bir yorum taşımadan kullanıldığı görülmüştür. Bu kategorideki başat metafor imgesi aile ($f = 5$), fabrika ($f = 4$) olurken, ağaç ($f = 3$) vb. takip etmektedir.

Geliştiren (büyüten) bir yapı olarak TES kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin öğretmen adaylarının tanımlamaları şu şekilde yer almaktadır.

“**Ağaç**, çünkü ağacın kökü ne kadar sağlam olursa dalları ve meyvelerde o kadar kaliteli olur. Eğitim sistemimiz ne kadar düzenli olursa o kadar iyi yetişmiş eleman ve geleceğe daha parlak bakan insanlar yetişecektir” (k.10).

“**Karınca**, çünkü hep çalışır ve bir şeyler biriktirir. Hep üretkendir. Yılmaz, yorulmaz ve yeniliği sever” (k.19).

“**Yağmur**, çünkü yağmur damlası yere düşer ve toprakta verimlilik katar. Yağmur sayesinde ağaçlar meyve verir. Ve insanlar da TES sayesinde hayat bulmaya çalışır” (k.35).

“**Aile**, çünkü aile toplumun en küçük yapısı iyi bir toplumun oluşmasında katkı sağlayacak olan birim olduğu için TES’ ne benzer şekilde aile ne kadar iyi olursa toplumunda o kadar iyi olabileceği söylenebilir” (k.62).

Tablo 3
Üretilen Metafor Kategorilerinin Cinsiyet ve Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Kategoriler	Sosyal		Matematik		BÖTE		Toplam f (%)
	Kadın (f)	Erkek (f)	Kadın (f)	Erkek (f)	Kadın (f)	Erkek (f)	
Güç Kaynağı Olarak TES	4	3	3	2	6	4	22 (11.46)
Otorite, korku figürü olarak TES	-	1	2	1	4	3	11 (5.73)
Değişken bir yapı olarak TES	13	6	5	3	11	11	49 (25.59)
Düzensiz (karmaşık) bir yapı olarak TES	17	11	8	-	4	7	47 (24.48)
Destekleyici (yol gösterici) olarak TES	7	6	2	1	2	4	22 (11.46)
Eskimiş bir yapı olarak TES	2	4	4	2	3	3	18 (9.38)
Geliştiren (büyüten) bir olgu olarak TES	8	5	3	4	2	1	23 (11.98)

Tablo 3’te üretilen metafor kategorilerinin cinsiyet ve anabilim dallarına göre dağılımına bakıldığında, sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalında kızlarda ve erkeklerde en fazla metaforun düzensiz (karmaşık) yapı kategorisinde olduğu gözlenirken, bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi anabilim dalında kızlarda ve erkeklerde en fazla metaforun değişken bir yapı kategorisinde üretildiği görülmüştür. Matematik öğretmenliği anabilim dalında ise kızlarda düzensiz karmaşık yapı kategorisinde, erkeklerde ise geliştiren (büyüten) bir olgu kategorisinde yoğunluk görülmektedir.

Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının algılarına bakıldığında Türk eğitim sistemine ilişkin sadece 12 katılımcının olumlu benzetme yaptığı, 74 katılımcının olumlu ya da olumsuz bir yargıda bulunmayıp sadece değerlendirme yaptığı, 106 katılımcının ise Türk Eğitim Sistemine ilişkin algısını olumsuz bir benzetmeyle açıklamayı tercih ettiği bulunmuştur. Olumsuz benzetmelerin olumlu olan benzetmelerden daha fazla olması, bu araştırmanın dikkat çekici bir bulgusu olarak görülebilir. Bu değerlendirmelerin dağılımlarına bakıldığında olumlu benzetme yapan katılımcıların sosyal bilgiler bölümünde 6 kız ve 1 erkek (%3.64), bilgisayar öğretmenliği bölümünden 4 kız ve 1 erkek (%2.60) şeklinde dağıldığı görülmüştür. Matematik öğretmenliği bölümünde olumlu bir metafora rastlanmamıştır. Olumsuz metafor kullanımında katılımcı dağılımına bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenliğinde

26 kız ve 18 erkek (%22.92), matematik öğretmenliğinde 17 kız ve 7 erkek (%12.5), bilgisayar öğretmenliğinde 18 kız ve 20 erkek (%19.79) olarak dağıldığı görülmüştür. Olumsuz ya da olumlu bir yargıda bulunmayıp sadece değerlendirme yapan katılımcıların dağılımı ise, sosyal bilgiler öğretmenliğinde 19 kız, 17 erkek (%18.75), matematik öğretmenliğinde 10 kız, 6 erkek (% 8.33), bilgisayar öğretmenliğinde ise 10 kız, 12 erkek (%11.46) şeklindedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmen adayları öğrencilik yılları süresince yaptıkları gözlemler, iletişim ve etkileşim sonucunda edindikleri tecrübeler, okudukları, araştırdıkları ve izlenimleri sonucunda, içinde yer alacakları Türk Eğitim Sistemine ilişkin bir takım algılara sahip olabilir ve kişisel tutumlar geliştirebilirler. Öğretmen adaylarının algı ve tutumları mesleğe bakış açılarını, motivasyon düzeylerini ve mesleki uygulamalarını etkileyebileceği için önem taşımaktadır. Bu anlamda öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sistemine ilişkin algılarının incelenmesinin, öğretmen eğitimcileri açısından önem taşımasının yanı sıra, sistem kurucuları açısından da önem taşıdığı söylenebilir.

Türk Eğitim Sistemi'nin (TES) temel amacı; canlı, yararlı ve sağlıklı olarak varlığını sürdürebilmek için, etkin biçimde eğitim hizmeti üretmektir (Uluğ, 1998). Araştırma bulguları üzerine genel bir değerlendirme yapıldığında, öğretmen adaylarının önemli bir kısmının yaptığı olumsuz benzetmelerden yola çıkılarak, Türk Eğitim Sistemi üzerine oldukça fazla eleştirilerinin olduğu söylenebilir. Bulgulara göre, özellikle Türk Eğitim Sistemi'ne ilişkin algının olumsuz olması literatürde daha önce yapılan çalışmaların (Gedikoğlu, 2005; Şişman, 2011; Örüçü, 2014) bulgularıyla oldukça benzerlik göstermektedir.

Örüçü (2014) yılında yaptığı araştırmada eğitim sistemine ilişkin öğretmen adaylarının ürettiği metaforları kaos/belirsizlik, mekanik/bürokratik işleyiş, politik, rekabet/sınav merkezilik, hedefe ulaşmada yetersizlik, yap-boz tahtası, verimsizlik, özgürlüklerin önünde engel şeklinde kavramsal temalara ayırmıştır. Bu temaların bazılarının (kaos/belirsizlik, mekanik/bürokratik işleyiş, yap-boz tahtası, verimsizlik) çalışmanın temalarından eskimiş yapı, düzensiz (karmaşık), değişken bir yapı, otorite (korku figürü) temaları ile örtüştüğünü söylemek mümkündür. Bu çalışmada örgüt boyutundaki değerlendirmelerde, en belirgin olumsuz metaforların toplandığı kategoriler 38 olumsuz katılımcı görüşü ile değişken bir yapı, 35 olumsuz katılımcı görüşü ile düzensiz (karmaşık) yapı ve 15 olumsuz katılımcı görüşü ile eskimiş bir yapı kategorileridir. Öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sistemini sık sık değişen, düzensiz karmaşık bir yapı olarak algılamaları düşündürücüdür. Bu bulgu Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETAV) için Gür ve Çelik (2009) tarafından yapılan "Türkiye'de Millî Eğitim Sistemi: Yapısal Sorunlar ve Öneriler" adlı araştırma kapsamında elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Bu araştırma sonucunda, Türkiye'de izlenen eğitim politikalarında, millî eğitimin bütüncül

bir sistem olarak ele alınmadığı ve dolayısıyla sistemin unsurları üzerinde yapılan değişikliklerin, sistemin diğer unsurları üzerindeki etkisinin yeterince analiz edilmeden yürürlüğe konulduğu ileri sürülmektedir. Ayrıca Örucü (2014) tarafından eğitim sistemine ilişkin metaforlardan yararlanılarak yapılan çalışmada, bu araştırmanın bulgularına paralel olarak sistemde sürekli yapılan değişikliklerin karmaşaya ve belirsizliğe yol açtığı belirtilmektedir.

Michels (1949) örgütleri güç ve egemenlik aracı olarak görmektedir (Akt: Leblebici, 2008). Bu fikri destekler nitelikte 22 katılımcı Türk Eğitim Sistemine ilişkin ürettikleri metaforlarla sistemi güç kaynağı olarak değerlendirmiştir. Türk eğitim sisteminin toplumun inşasında önemli bir rolü olduğu düşünüldüğünde güç kaynağı olarak algılanması doğal bir sonuç olarak kabul edilebilir. Katılımcı görüşleriyle oluşan diğer bir kategori çoğunlukla olumsuz fikirlerin yer aldığı otorite, korku figürü kategorisidir. Bu kategori Morgan (1998), in örgütlerin doğasını anlamada ve açıklamada kullandığı sekiz farklı metafordan biri olan “tahakküm araçları olarak örgütler” metaforuna benzeyen bir yapı taşımaktadır. Güler’e (2004) göre, korku doğal bir olgudur. Ancak bunun her insan etkinliğinin yönlendiricisi, yaratıcısı, belirleyicisi olması durumunda tüm insan ilişkileri sağlıksızlaşmaya doğru gider, güven duygusu yok olur. İnsan kimliği- benliği, kişiliği dağılır. Bu durumda insan yetiştirme işlevi taşıyan Türk Eğitim Sisteminin otorite, korku figürü olarak değerlendirilmesi düşündürücüdür.

Araştırma sonucunda 106 katılımcının Türk Eğitim Sistemine ilişkin olumsuz görüş belirtmesi önemlidir. Ancak Türk Eğitim Derneğinin yaptığı bir çalışmada yaşamda başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanan öğrencilerin oranı %83.1 olarak bulunmuştur (TED, 2005). Bu bulgudan yola çıkarak Türk Eğitim Sistemine ilişkin olumsuz görüşlere rağmen, eğitim sisteminin her durumda başarının kilit unsuru olarak görüldüğü söylenebilir. Araştırmada, katılımcıların bir kısmının Türk Eğitim Sistemini geliştiren, büyüten, destekleyici bir unsur olarak kategorileştirmesi eğitim sisteminin her durumda toplumsal varoluş için en önemli unsurlardan biri olduğu görüşünü ortaya koyar niteliktedir.

Ayakta kalabilmek, rekabette her zaman var ve önde olabilmek için bilgiye erişim kadar, bilgiyle beraber sahip olunan tüm kaynakların farkında olabilmek ve onları en etkin şekilde kullanabilmek becerisi gerekmektedir. Bu da olay ya da olgulara geniş açıdan bakabilmek, ilişki ya etkileşimler ağını doğru gözlemleyip doğru tanımlayabilmek ve doğru çözümler geliştirebilmek yeteneğiyle bağlantılıdır. Dolayısıyla günümüz yöneticisi kendisini sürekli yenileme, iç ve dış çevredeki tüm gelişmeleri yakından izleyerek onlardan örgüt lehine çıkarımlar sağlama zorunluluğu hissetmektedir. Kısacası yeni yüzyılın koşulları işletmeleri sadece kendi iş ya da iç dünyasıyla sınırlı tutan bir anlayışın dışına iterek, çevresel gelişim ve değişimlere duyarlı, hatta disiplinler arası eksende bakıp, düşünebilen, sorgulayan ve çözümler üretebilen bir dönüşüm sürecine

zorlamaktadır. Nitekim metaforlar da bu tarz bir gelişim ve anlayışın örgütlere yansması olarak öne çıkan dilbilgisi temelli kilit araçlar olarak dikkat çekmektedir. Özellikle örgüt kültürü ve örgüt misyonu gibi hassas unsurların işgörene aktarımı ve özümsemesi sürecinde metaforların işletmelerde yöneticilerin en önemli paylaşım şifresi, iletişim araçlarından biri olduğu gözlemlenmektedir. Dilbilgisi tabanlı bu stratejik iletişim aracından günümüz yöneticilerinin de en etkin şekilde yararlanması önemli bir avantaj olarak görünmektedir (Doğan ve Üngüren, 2010). Bu kapsamda Türk Eğitim Sistemine ilişkin öğretmen adaylarının metaforik algılarının sistem yöneticileri tarafından, doğru bir şekilde değerlendirilip yorumlanması ve örgüt lehinde değişimlerin yapılması önem taşır denilebilir.

Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, metaforların öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sistemine ilişkin sahip oldukları kişisel algılar ortaya çıkarmada güçlü birer araç olarak kullanılabilmesine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Öğretmen adaylarının eğitim sistemi hakkındaki görüşlerinin yanı sıra onların ideallerindeki “eğitim sistemi” hakkındaki düşüncelerinin neler olduğunu analiz eden daha çok sayıda nitel ve nicel araştırmalar yapılabilir. Ayrıca, öğretmen adaylarıyla, uygulamadaki öğretmenlerin “Türk Eğitim Sistemi” olgusuna ilişkin algılarının metaforlar yoluyla karşılaştırılmasına yönelik yapılacak araştırmalar eğitimle ilgilenen kişilere ve sistem kuruculara önemli ipuçları sunabilir. Ayrıca araştırma bulgularının Türk Eğitim Sistemi ile ilgili politika üretenele sistemin işleyen ve işlemeyen yönlerine ilişkin fikir verebileceği düşünülmektedir.

Yapılandırılmış Öz/Structured Abstract

Analysis of Teacher Candidates Perception's of Turkish National Education System through Metaphors

Hülya Kasapoğlu¹

Introduction. Metaphors are the concepts that are designed to help individuals to express feelings or perceptions that is hard to state easily, and they provide its users with wider perspectives. The meaning transfer of metaphors makes it possible to consider about the relations between concepts, however they leads to vague and different features to emerge. Metaphors are strong devices in developing effective teacher training and valuable in examining belief systems of pre-service teachers. It is expected in this study that the examination of pre-service teachers' perceptions, attitudes and beliefs of the system in which they are going to take part, will contribute to structure and review of the image of The Turkish Education System. This study aims to investigate the metaphors that the pre-service teachers preferred to explain their perception of "The Turkish Education System" and the categories that these metaphors are gathered.

Purpose. Sample group of the study is consisted of 192 students, 57% female, 43% male, from formal and evening education in Karadeniz Technical University, Fatih School of Education, Primary Education with Mathematics, Social Sciences and Computer Sciences and Instructional Technologies departments in spring term of 2013- 2014 academic year. All voluntary pre-service teachers' metaphors were represented with sentences like "Turkish Education System is like ... ; because ..." or "Turkish Education System is similar to ... ; because ...". Then, pre-service teachers were shortly informed about the concept of "metaphor", the sentence which is used as data gathering device was given to them in a broadsheet and they were asked to write down the metaphors and explanations they would create in 20- 25 minutes.

Method. Analysis of data was conducted through one of qualitative methods; content analysis method. Through content analysis method, it was aimed to reach concepts and relations which can explain the data gathered. With this aim, the collected metaphors were listed and the concepts that were created about metaphors were listed, and the lists were grouped again according to departments of pre-service teachers. Lastly, the metaphors created by pre-

¹Assist. Prof. Dr., Karadeniz Teknik University, Trabzon-Turkey, hulyak@ktu.edu.tr

service teachers were tried to be interpreted, after they were compared according to variations (department, gender). During the process of analysis and interpreting of metaphors, coding and sorting was implemented first.

In this context, metaphors created by participants were coded and a temporary list was prepared with the codes. Each metaphor was analyzed according to its image, topic, source, and the relation between topic and source. After data gathered from 192 pre-service teachers were evaluated, papers which belong more than one category were excluded from the study. After coding and sorting were performed, compilation of example metaphor image was conveyed. At this stage, raw data were examined again and one example metaphor statement was selected from teacher designs that represent each metaphors. At the next stage, category development was performed, metaphors were analyzed according to topic, source, and the relation between topic and source, so 7 different conceptual category were formed according to metaphor image related to The Turkish Education System (TES), (for instance; TES as a power source, TES as a figure of authority and fear; TES as an improving raising event etc). After that, expert opinion was applied in order to confirm that the metaphors given under 7 categories represent conceptual categories. In remark comparison stage, the credibility of the study was measured by determining the numbers of agreements and disagreements; and use of Miles and Huberman's (1994: 64) formula ($\text{Credibility} = \frac{\text{agreement}}{\text{agreement} + \text{disagreement}} \times 100$); in the measuring credibility performed exclusively for this study. It was founded that $\text{Credibility} = \frac{125}{125+13} = 0.90$.

Findings. As a result of the examination of data, it was observed that TES as a power source category were represented by 15 metaphors and 22 participants (11.46%). Among these metaphors are 3 positive, 6 negative ones while 13 metaphors were used without any positive or negative comment. TES as a figure of authority and fear category were represented by 9 metaphors and 11 participants (5.73%). Among these metaphors there is 1 positive, 8 negative ones while 2 metaphors were used without any positive or negative comment. The category of "TES as an uncertain institution" was represented by 30 metaphors and 49 participants (25.52%). Among these metaphors there is 1 positive, 38 negative ones while 10 metaphors were used without any positive or negative comment. TES as an irregular (complicated) institution category was represented by 28 metaphors and 47 participants (24.48%). Among these metaphors there are 2 positive, 35 negative ones while 10 metaphors were used without any positive or negative comment. TES as a supportive (adviser) institution category was represented by 17 metaphors and 22 participants (11.46%). Among these metaphors there are 2 positive, 3 negative ones while 17 metaphors were used without any positive or negative comment. TES as a dated institution category was represented by 14 metaphors and 18 participants (9.38%). While there aren't any positive metaphors among them there are 15

negative metaphors and 3 metaphors were used without any positive or negative comment implied. TES as an improving raising event category was represented by 12 metaphors and 23 participants (11.98%). Among these metaphors there are 3 positive, 1 negative metaphor, while 19 metaphors were used without any positive or negative comment. The categories with the most negative metaphors were “uncertain institution” with negative views of 38 participant; “irregular (complicated) institution” with negative views 35 participant and “dated institution” category with negative view 15 participant.

Conclusions/Discussions and Implications., It was discovered in this study that only 12 participants used a positive metaphor, while 74 participants didn't make any positive or negative judgments, however; 106 participants preferred to explain their understanding of The Turkish Education System with negative metaphors. The fact that negative metaphors are more than positive ones can be regarded as the main finding of this study. As a result, the findings of this study also present another significant information that metaphors can be used as strong devices in revealing pre-service teachers' personal perceptions of The Turkish Education System. It is believed that studies of this kind can provide insight into the working and idle courses of the system, to those who develop policies for the Turkish Education System. Moreover, future studies on the comparison of pre-service teachers' and in-service teachers' perceptions of “The Turkish Education System” via metaphors can present clues all stakeholders of education.

Kaynaklar/References

- Aldag, R. J., & Stearns, T. M. (1991). *Management*. USA Cincinnati: College Division Thomson International.
- Alger, C. L. (2009). Secondary teachers' conceptual metaphors of teaching and learning: changes over the career span. *Teaching and Teacher Education: An International Journal of Research and Studies*, 25(5), 743-751.
- Alkan, C. (2003). Meslek ve öğretmenlik mesleği. İçinde V. Sönmez (Ed.), *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Anı.
- Alvaro, S. & Barreiro, J. M & Maojo, V. (2000). Design of virtual reality systems for education: a cognitive approach. *Education and Information Technologies*, 5(4), 345-362.
- Arnett, R. C. (1999). Metaphorical guidance: administration as building and renovation. *Journal of Educational Administration*, 37(1), 80-89.
- Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 35 (171), 100-108.
- Aubusson, P. (2002). Using metaphor to make sense and build theory in qualitative analysis, *The Qualitative Report*, 7(4), 24-37.
- Aydın, F. ve Ünalı, Ü. E. (2010). Coğrafya öğretmen adaylarının “coğrafya” kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analizi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(2), 600-622.
- Balcı, A. (1992). Eğitim örgütlerine yeni bakış açıları: kuram-araştırma ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(1), 27- 45.
- Beldağ, A ve Yaylacı, A. F. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitim sistemi hakkındaki görüşleri. *Elektronik sosyal bilimler dergisi*, 13(48), 90-107.
- Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education. *South African of Education*, 29, 431-444.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Cornelissen, J. P., Oswick, C., Christensen, L. T., & Phillips, N. (2008). Metaphor in organizational research: context, modalities and implications for research introduction, *Organization Studies*, 29(1), 7-22.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283.
- De Guerrero, M. C. M. & Villamil, O. S. (2001). *Metaphor analysis in second language instruction: A sociocultural perspective*, Educational Resource Information Center, ERIC: EJ609845.
- Doğan, H. ve Üngüren, E. (2010). İşletmelerde metafor kavramı ve önemi: yöneticilerin stratejik iletişim ve paylaşım araçları olarak metaforlar ve etkin kullanım yolları. *Alanya İşletme Fakültesi dergisi*, 2(2), 61-74.
- Draaisma, D. (2007). *Bellek metaforları: zihinle ilgili fikirlerin tarihi* (Çev. G. Koca). İstanbul: Metis.

- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Forceville, C. (2002). The identification of target and source in pictorial metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34(1), 1-14.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Guerrero, M. C. M., & Villamil, O. S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ESL teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6 (2), 95-120.
- Güler, A. (2004). Türk eğitim sisteminde korku kültürü ve disiplin sorunu. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya, 1-9.
- Gür, B. ve Çelik, Z. (2009). *Türkiye’de millî eğitim sistemi-yapısal sorunlar ve öneriler*. SETA-Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı. Retrieved from http://file.setav.org/Files/Pdf/20121126140909_setat_turkiyede_milliegitim_sistemi.pdf
- Inbar, D. E. (1996). The free educational prison: Metaphors and images. *Educational Research*, 38(1), 77-92.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil* (Çev. G.Y. Demir). İstanbul: Paradigma.
- Leblebici, D. N. (2008). Örgüt kuramında paradigmlar ve metaforlar. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(15), 345-360.
- Massengill, D., & Mahlios, M. (2008). Pre-service teachers metaphors of teaching and literacy. *Reading Psychology*, 29(1), 31-60.
- Massengill, D., Barry, A., & Mahlios, M. (2008). Preservice teachers’ metaphors of teaching in relation to literacy beliefs. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 14(1), 35-50.
- Merriam-Webster, (2011). *Metaphor*. Retrieved from <http://www.merriam-webster.com/dictionary/metaphor>
- Miles, M. B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). California: SAGE.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor* (Çev. G. Bulut). İstanbul: MESS.
- Nalçacı, A. ve Bektaş, F. (2012). Öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 239-258.
- Noyes, A. (2004). (Re)Producing mathematics teachers: A sociological perspective. *Teaching Education*, 15(3), 243-256.
- Örücü, D. (2014). Öğretmen adaylarının okul, okul yönetimi ve Türk Eğitim Sistemine yönelik metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 20(3), 327-358.
- Öztürk, Ç. (2007). Sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının coğrafya kavramına yönelik metafor durumları. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 55-69.

- Reeder, S., & Utley, J. & Cassel, D. (2009). Using Metaphors as a Tool for Examining Preservice Elementary Teachers' Beliefs About Mathematics Teaching and Learning. *School Science and Mathematics*, 109(5), 290-297.
- Robert, T., & Kelly, V. A. (2010). Metaphor as an instrument for orchestrating change in counselor training and the counseling process. *Journal of Counseling and Development*, 88(2), 182-188.
- Rundgren, C. J., Hirsch, R., & Tibell, L. A. E., (2009). Death of Metaphors in Life Science? - A study of upper secondary and tertiary students' use of metaphors in their meaning-making of scientific content, *Asia-Pacific Forum on Science Learning and Teaching*, 10(1).
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 55(55), 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Saban, A., Koçbeker, B. N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 461-522.
- Sachs, J. (1999). Using teacher research as a basis for professional renewal. *Journal of Inservice Education*, 25(1), 39- 53.
- Sterenber, G. (2008). Investigating teachers' images of mathematics. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 11(2), 89- 105.
- Şeyihoğlu, A., & Gençer, G. (2011). Hayat bilgisi öğretiminde metafor tekniğinin kullanımı. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 8(3), 83-100.
- TED (2005). *Türkiye'de üniversiteye giriş sistemi araştırması ve çözüm önerileri*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Thomas, L., & Beauchamp, C. (2011). Understanding new teachers' professional identities through metaphor. *Teaching and Teacher Education*, 27(4), 762-769.
- Uluğ, F. (1998). Eğitim sisteminde değişime yapısal uyum sorunları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14 (2), 153-166
- Vadeboncoeur, J. A., & Torres M. N. (2003). Constructing and reconstructing teaching roles: A focus on generative metaphors and dichotomies. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 24(1), 87-103.
- Wittink, J. (2011). Reliable Metaphor Analysis in organizational Research. Towards a dual, dynamic approach. Retrieved from <http://dspace.uvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/25612/Paper%20OLKC%2>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Zhao, H., Coombs, S., & Zhao, X. (2010). Developing professional knowledge about teachers through metaphor research: Facilitating a process of change. *Teacher Development*, 14(3), 381-395.